

Gränsöverskridande betalningar i fokus

Carl Andreas Claussen och Anders Mølgaard Pedersen *

Författarna är seniora rådgivare vid Riksbankens avdelning för betalningar

Gränsöverskridande betalningar är viktiga för många av oss, men de kan vara långsamma, dyra och krångliga. Glädjande nog har det blivit bättre och gränsöverskridande betalningar uppmärksammas nu av både privat och offentlig sektor. Denna artikel ger en översikt över betalningsalternativ för gränsöverskridande betalningar, deras kostnader och regelverk samt pågående initiativ för förbättringar. Vi tar även en titt på hur en gränsöverskridande betalning går till mer i detalj.

1 Gränsöverskridande betalningar är viktiga – och förbättras alltmer

Gränsöverskridande betalningar är viktiga för många av oss. Vi använder gränsöverskridande betalningar när vi reser, när vi köper saker från utlandet via internet, när vi skickar pengar till nära och kära i andra länder och i många andra situationer. Gränsöverskridande betalningar används även av företag och offentliga organ, till exempel när de köper utrustning och tjänster från utlandet. Effektiva gränsöverskridande betalningar underlättar för handel, vilket är viktigt för tillväxt och välstånd. Dessutom utgör pengar som personer skickar till familjemedlemmar utomlands ofta en betydande andel av mottagarnas inkomst.

Men gränsöverskridande betalningar kan vara både dyra och krångliga. Den som betalar med ett svenskt kort utanför Sverige får till exempel ofta betala ett valutaväxlingspåslag på omkring 2 procent. Att göra en överföring från ett svenskt bankkonto till ett bankkonto utanför Europa kan vara särskilt krångligt, tidskrävande och dyrt.

Glädjande nog blir gränsöverskridande betalningarna allt bättre. Avgifter och tidsåtgång har minskat, mycket tack vare nya marknadsaktörer och EU:s regelverk. Samtidigt kan nya initiativ från standardiseringsorgan, tillhandahållare av infrastruktur och offentliga myndigheter öppna för ökad konkurrens och ytterligare förbättringar.

Ett viktigt internationellt initiativ är G20:s arbetsprogram för att förbättra gränsöverskridande betalningar. Målet med denna är att gränsöverskridande betalningar ska bli billigare och snabbare i hela världen, med ökad tillgänglighet och transparens. Vi förklarar G20:s arbetsprogram i avsnitt 4.

* Vi tackar Jens Arnoldson, Nina Engström, Gabriela Guibourg, Marianne Nessén och André Reslow för värdefulla synpunkter. Eventuella återstående fel och brister är dock vårt eget ansvar. De åsikter som uttrycks i denna artikel är våra egna och ska inte uppfattas som att de återger Riksbankens ståndpunkt.

För den som är ny inom det här området kan det vara ganska krångligt att få en översikt. Det är svårt att överblicka alternativen för gränsöverskridande betalningar, hur de fungerar, vad de kostar, hur de regleras och vad som händer inom området i största allmänhet. Syftet med den här artikeln är att ge en lättillgänglig introduktion till gränsöverskridande betalningar.

Artikeln är uppdelad i tre avsnitt. Först ser vi på gränsöverskridande betalningar från användarens perspektiv, dvs. ur en privatpersons eller ett företags synvinkel (avsnitt 2). Därefter går vi in lite mer i detalj och förklarar hur gränsöverskridande betalningar går till (avsnitt 3). Till sist tittar vi närmare på pågående initiativ för att förbättra gränsöverskridande betalningar (avsnitt 4).

2 Gränsöverskridande betalningar i ett användarperspektiv

I det här avsnittet tittar vi på slutanvändarnas olika alternativ när de ska göra eller ta emot gränsöverskridande betalningar. Vi skiljer mellan fyra alternativ: i) kortbetalningar, ii) banköverföringar, iii) gränsöverskridande betalningar via andra typer av betaltjänstleverantörer än banker och iv) andra former av gränsöverskridande betalningar.

Vilket alternativ slutanvändaren väljer i en viss situation beror generellt sett på tillgänglighet, smidighet, kostnad, hastighet och säkerhet. Vanor och kunskap kan också spela in. Slut användarna har ofta mindre information om alternativ för gränsöverskridande betalningar än de har om alternativen för inhemska betalningar.

2.1 Kortbetalningar

Kortbetalningar är vanliga när människor reser och när de köper varor och tjänster utomlands via internet.

Kort kan användas i andra länder om de är knutna till ett internationellt kortsystem. Praktiskt taget alla kort som utfärdas i Sverige är Visa- eller Mastercard kort och kan därför användas utomlands. De flesta handlare i Sverige accepterar dessutom Visa och Mastercard och en del godtar även andra internationella kortsystem som American Express, Diners och China Union Pay.

Digitala plånbokslösningar som Apple Pay, Samsung Pay och Google Pay kan också användas internationellt. Sådana digitala plånböcker är betalningsapplikationer för mobiltelefoner där privatpersoner registrerar sina kort. För handlaren gör det ingen skillnad om en kund blipper med kort eller mobiltelefon, eftersom båda är kortbetalningar. Den lagstiftning för kortbetalningar som beskrivs längre ned gäller även för digitala plånböcker.

Kortbetalningar är det vanligaste sättet att genomföra gränsöverskridande betalningar. Baserat på information från marknadsaktörer uppskattar vi att svenskar gör cirka 300 miljoner kortbetalningar utomlands varje år. Det totala värdet av dessa betalningar kan vara nära 100 miljarder svenska kronor. Vi uppskattar också att

utländska medborgare gör ungefär 150 miljoner kortbetalningar i Sverige per år, det vill säga cirka 4 procent av alla kortbetalningar i Sverige.

Villkoren för att använda kort, även utomlands, beskrivs i standardiserade avtal för kortinnehavare. De avspeglar främst bestämmelser i EU:s betaltjänstdirektiv (PSD), som i Sverige har genomförts genom lagen om betaltjänster.²⁰ Direktivet reglerar bland annat vilken information kortinnehavare ska få före och efter en transaktion, och ansvarsfrågor vid bedrägeri.

Tillsammans med annan EU-lagstiftning reglerar betaltjänstdirektivet även kortbetalningsavgifter och valutaomräkningskostnader. Här ser reglerna olika ut beroende på om det gäller kortbetalningar där både kortinnehavaren och handlaren finns i EU eller bara en av dem. Vi förklarar relevant lagstiftning mer ingående nedan.

2.1.1 Avgifter

Både handlaren och kortinnehavaren kan behöva betala transaktionsavgifter.

Handlaren betalar normalt en avgift till sin betaltjänstleverantör, den så kallade *inlösaren*. Inlösaren är den som ser till så att handlaren får pengar från kortbetalningen. Exempel på inlösare som är verksamma i Sverige är Bambora, Nets och Payex. Handlarens avgift till inlösaren beräknas normalt sett som en procentsats av inköpspriset.

Betaltjänstleverantören, den så kallade *kortutgivaren* (ofta en bank), tar normalt inte ut någon transaktionsavgift från kortinnehavaren. Däremot tar handlaren ut en avgift från kortinnehavaren om det är tillåtet/lagligt. Om handlaren överför avgiften som hen betalar till inlösaren genom att ta ut avgifter från kortinnehavaren så kallas det *surcharging*.

Höga avgifter för kortbetalningar förklaras ofta med att konkurrensen är dålig.²¹ Detta gäller för både inhemska och gränsöverskridande betalningar. I Europa har emellertid EU-lagstiftning lett till att handlarna betalar lägre avgifter till inlösarna, se ruta 1. Enligt lagstiftningen får handlare inte ta ut avgifter från kortinnehavaren.

Denna lagstiftning gäller dock enbart kortbetalningar där både kortinnehavaren och handlaren finns i EU. Om en kortinnehavare kommer från till exempel USA, kan inlösaren ta ut en högre avgift från handlaren. Om kortinnehavare från Sverige använder sitt kort utanför EU, kan handlaren dessutom kräva en avgift. Tyvärr har vi inte hittat några data om *surcharging* utanför EU.

²⁰ Direktiv (EU) 2015/2366 om betaltjänster på den inre marknaden, ofta kallat PSD2.

²¹ Se till exempel [Testimony of Ed Mierzwinski](#) och [If Europe can rein in credit card fees, why not us?](#)

Ruta 1 – Regelverk för avgifter på kortbetalningar

De flesta kortbetalningar görs med så kallade fyrpartssystem, se figur 1 nedan. Parterna i ett sådant system är kortinnehavaren, handlaren, kortutgivaren och inlösaren. En ytterligare part är systemägaren, till exempel Visa eller Mastercard. Systemägaren fastställer systemets regler och ger kortutgivarna och inlösarna behörighet att använda systemet. Normalt driver systemägaren även ett nätverk som hanterar betalningar inom systemet.

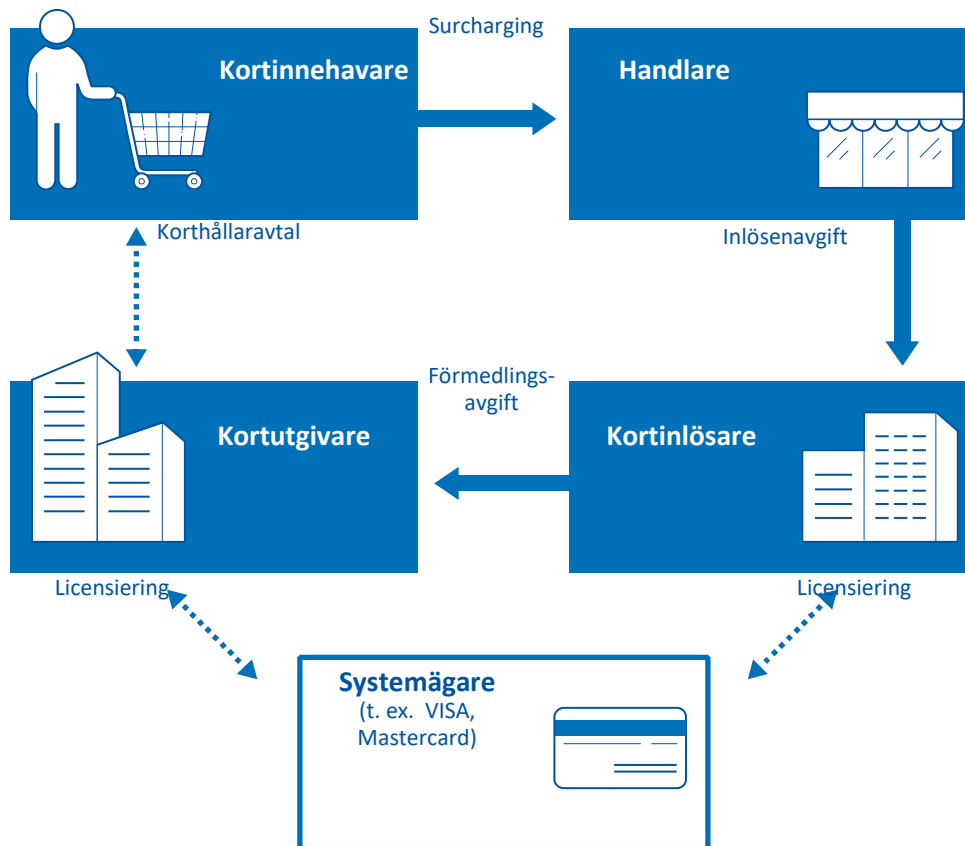
Avgifterna i fyrpartssystem spelar en viktig roll för att balansera kostnader och incitament. Som beskrivits i huvudtexten är det normalt bara inlösaren som tar ut en transaktionsavgift, inte kortutgivaren. För att se till så att båda får ersättning brukar därför en del av avgiften som betalas till inlösaren överföras till kortutgivaren som en *förmedlingsavgift*.

Förmedlingsavgifter har varit föremål för rättsliga utredningar i många jurisdiktioner, däribland EU. Detta avspeglar att en sådan avgift faktiskt kan utgöra en lägre gräns för inlösenavgiften, särskilt om den fastställs gemensamt av kortutgivarna och inlösarna, dvs. multilateralt. I praktiken kommer ingen inlösare att erbjuda sin tjänst till en avgift som understiger förmedlingsavgiften eftersom det skulle innebära en förlust. Detta betyder att förmedlingsavgiften i praktiken blir ett gemensamt överenskommet minimipris för kortinlösen.

År 2015 åtgärdades konkurrensproblem med förmedlingsavgifter i EU genom en förordning. Med förordningen om förmedlingsavgifter (även kallad IFR-förordningen) infördes ett tak för dessa avgifter: 0,2 procent av betalningsvärdet för bankkort och 0,3 procent av betalningsvärdet för kreditkort. Detta tak gäller för betalningar där både kortutgivaren och inlösaren finns i EU. Det gäller dessutom bara för kort som är utställda till privatpersoner, inte för företagskort, dvs. kort som används för företagsutgifter.

Som komplement till förordningen om förmedlingsavgifter godkändes även det reviderade betaltjänstdirektivet (PSD2) 2015. I detta direktiv infördes ett förbud mot att ta ut extra avgifter på kort som omfattas av IFR-förordningen. För kort som inte omfattas av IFR-förordningen, till exempel företagskort och kort utställda utanför EU, regleras extra avgifter genom den nationella lagstiftningen. I Sverige är det förbjudet att ta ut extra avgifter på alla kort.

Figur 1. Kortnätverk: deltagare och avgifter

Anm.: Figuren visar vem som deltar i ett kortnätverk och vem som eventuellt betalar avgifter och till vem: Deltagarna är kortinnehavare, handlare, kortutgivare, kortinlösare och systemägare som kan vara till exempel Visa eller Mastercard. Kortinnehavaren kan eventuellt betala en avgift till handlaren. Handlaren betalar en avgift till kortinlösaren. Kortinlösaren betalar en avgift till kortutgivaren.

2.1.2 Valutaväxlingskostnader

Valutaväxlingskostnaden läggs på kortinnehavaren. Kostnaden beräknas genom differensen mellan den växelkurs som används av kortutgivaren (eller i vissa fall inlösaren, se nedan) och marknadens växelkurs. Normalt uttrycks kostnaden genom ett procentuellt påslag på en referensväxelkurs som avspeglar marknadskursen.

När det gäller valutaväxlingskostnader behöver vi skilja mellan två olika alternativ: antingen betalar kortinnehavaren i lokal valuta, dvs. i handlarens valuta, eller också i sin egen valuta.

Kortinnehavaren uppmanas normalt att betala i handlarens valuta, till exempel i euro för en handlare i euroområdet. Valutaväxlingen görs i så fall av kortutgivaren. I praktiken innebär det att kortutgivaren tar ut svenska kronor från kortinnehavarens konto och tillhandahåller en utländsk valuta, till exempel euro, till inlösaren som en del av transaktionens avveckling.

Genom betaltjänstdirektivet infördes kravet att kortutgivaren måste informera om valutaväxlingen. I kortinnehavarens avtal med kortutgivaren ska det framgå hur

växelkursen fastställs för betalningar i utländsk valuta. Efter betalningen ska kortutgivaren "utan onödigt dröjsmål" informera kortinnehavaren om vilken växelkurs som har använts.

Valutapåslaget varierar ofta mellan olika kortutgivare och typer av kort och kan även bero på vilken valuta det rör sig om. Enligt Konsumenternas.se ligger valutapåslaget bland större svenska kortutgivare normalt i intervallet 1,5–2,0 procent.

Kortinnehavare kan även bli erbjudna att betala för ett köp utomlands i sin egen valuta, dvs. svenska kronor för kortinnehavare från Sverige. Det är då frågan om *dynamisk valutaväxling* (DCC). Med DCC vet kortinnehavarna redan på försäljningsstället vilket belopp i kronor som kommer att dras från deras konto.

Även med DCC får handlaren i slutänden betalt i lokal valuta, till exempel euro. Men själva valutaväxlingen görs av inlösaren, som får svenska kronor från kortutgivaren och betalar handlaren ett belopp i euro. Det beloppet kan skilja sig från priset i euro, beroende på hur intäkterna från valutaväxlingen fördelas mellan inlösare och handlare.

Vid betalningstillfället kan det vara svårt för en kortinnehavare att bedöma ett DCC-erbjudande om att betala i svenska kronor kontra att betala i lokal valuta. Avgörande här är valutaväxlingskostnaderna för respektive alternativ och det kan då krävas beräkningar vid varje köptillfälle.

För att underlätta jämförelser har det under senare tid införts nya transparenskrav i EU-lagstiftningen för både kortutgivare och tillhandahållare av DCC.²² Båda parter måste ange den växelkurs som tillämpas som påslag ovanpå ECB:s senast tillgängliga referensväxelkurs. För betalningar i EU-valutor ska kortutgivare dessutom regelbundet påminna kortinnehavare om påslagets storlek, till exempel via sms.

2.1.3 Totala kostnader för kortbetalningar

Sammanfattningsvis kan sägas att gränsöverskridande kortbetalningar medför kostnader för både kortinnehavare och handlare, se tabell 1. Svenska kortinnehavare får valutaväxlingskostnader när de använder sitt kort utomlands och eventuellt även transaktionsavgifter om *surcharging* tillämpas. Svenska handlare betalar inlösenavgifter, som kan bli högre när kortinnehavaren gör betalningen från ett land utanför EU.

I tabell 1 framgår också vilka avgifter och valutaväxlingskostnader som svenska slutanvändare får betala. Osäkerheten kvarstår, särskilt vad gäller transaktionsavgifter för kortbetalningar utanför EU. Som framgår av tabellen kan dock kortbetalningar i EU i genomsnitt vara betydligt billigare än andra gränsöverskridande kortbetalningar. Skälet till detta är främst den EU-lagstiftning som beskrivits ovan.

²² Förordning (EU) 2019/518 om ändring av förordning (EG) nr 924/2009 vad gäller vissa avgifter för gränsöverskridande betalningar i unionen och valutaväxlingsavgifter.

Tabell 1. Svenska kortinnehavares och handlares kostnader för gränsöverskridande kortbetalningar

	Kortinnehavare	Handlare
Transaktionsavgifter	0 procent i EU, men kan ligga på cirka 2 procent utanför EU	Från 0,35 procents påslag till cirka 2 procent när kortinnehavaren inte kommer från EU
Valutaväxlingskostnader	Generellt cirka 1,5–2,0 procent	Normalt 0 procent
Totala kostnader	Från 1,5 procent i EU till 4 procent utanför EU	Från 0,35 procent i EU till cirka 2 procent utanför EU

Anm.: Kostnadsuppgifterna bygger på författarnas egna beräkningar och bedömningar. Den estimerade övre gränsen för transaktionsavgifter på 2 procent ska ses mot bakgrund av uppgifter om att förmedlingsavgifterna efter brexit har höjts till som mest 1,5 procent för kortbetalningar som inbegriper brittiska kortinnehavare och handlare.

2.2 Banköverföringar

Gränsöverskridande banköverföringar är vanliga vid köp av större varor, till exempel bilar, båtar och fastigheter. De används också för skattebetalningar, gåvor och penningöverföringar till nära och kära utomlands. Banköverföringar är dessutom det gängse betalsättet när företag betalar utländska leverantörer. Gränsöverskridande banköverföringar kan initieras från ett bankkontor eller betalarens bank-app via dator eller mobil.

Baserat på information från banker i Sverige uppskattar vi det totala antalet utgående gränsöverskridande överföringar från Sverige till cirka 30–35 miljoner per år. Det totala värdet av gränsöverskridande banköverföringar är betydligt större än värdet av gränsöverskridande kortbetalningar, men vi har ingen uppskattning av hur stort detta värde är. Vi uppskattar antalet inkommande gränsöverskridande banköverföringar till cirka 25–30 miljoner per år.

En betalare som initierar en gränsöverskridande banköverföring ska ange information om betalningen (belopp, valuta, betalningsdag etc.) och betalningsmottagare. Utöver namn och adress krävs även uppgifter om betalningsmottagarens bank, uttryckt genom en BIC-kod (Bank Identifier Code), och bankkontonummer. Inom EU ska bankkontonumret anges i form av ett IBAN-nummer (International Bank Account Number).

Reglerna för gränsöverskridande banköverföringar beskrivs i de allmänna villkoren för bankkontohavare. Liksom kortbetalningar omfattas de av krav i betaltjänstdirektivet. Vissa krav i betaltjänstdirektivet gäller enbart överföringar inom EU. Inom EU får till exempel en banköverföring i en EU-valuta ta högst en bankdag (eller två bankdagar om överföringen initieras i pappersformat).

Liksom för kortbetalningar skiljer sig dessutom reglerna för avgifter och valutaväxlingskostnader åt beroende på om banköverföringarna görs i eller utanför EU. Vi förklarar detta närmare nedan.

2.2.1 Avgifter

Avgifter för gränsöverskridande banköverföringar i Europa regleras genom EU-lagstiftning, se ruta 2. Enligt lagstiftningen får banker inte ta ut högre avgifter för en gränsöverskridande överföring i euro än vad de skulle göra för en inhemsk överföring i bankens hemvaluta. Banker i Sverige får alltså inte ta ut en högre avgift för en gränsöverskridande överföring än de skulle ta ut för en liknande inhemsk överföring i svenska kronor.

När man ska bedöma om ovanstående krav är uppfyllt är nyckelordet ”motsvarande”. Två betalningar är till exempel bara likartade om de initieras på samma sätt. Det innebär att banken kan ta ut en högre avgift för en gränsöverskridande betalning i euro om ordern skickas från ett bankkontor än om det gäller en inhemsk överföring i svenska kronor som initieras via betalarens internetbank, som ofta är gratis för betalaren.

I Sverige beslutade man att EU-lagstiftningen om gränsöverskridande betalningar i euro skulle gälla även för betalningar i svenska kronor. Banker i Sverige får alltså inte ta ut en högre avgift för en gränsöverskridande överföring i svenska kronor än vad de skulle ha gjort för motsvarande inhemsk överföring. Eftersom volymen för gränsöverskridande överföringar i svenska kronor är begränsad har detta i praktiken inte fått några större konsekvenser.

När det gäller gränsöverskridande banköverföringar utanför EU är däremot avgifterna inte reglerade. För sådana överföringar tar bankerna generellt ut en fast avgift oavsett överfört belopp samt en valutaväxlingskostnad. Enligt de avgifter som anges på Moneyfromsweden.se och Konsumenternas.se är de fasta avgifterna minst 50 kronor per betalning. Nedan tittar vi närmare på valutaväxlingskostnaden.

2.2.2 Valutaväxlingskostnader

Liksom för kortbetalningar medför gränsöverskridande banköverföringar generellt sett en valutaväxlingskostnad för betalaren. Kostnaden, dvs. differensen mellan den valutakurs som banken använder och marknadens valutakurs, beror på valutan och kan variera beroende på marknadsförhållanden. Valutaväxlingskostnaden kan också bli högre om banken tar ut en låg transaktionsavgift, och vice versa.

Observationer från Moneyfromsweden.se tyder på att växlingskostnaden varierar en hel del. I vissa fall ligger den nära noll, men i de flesta fall är den cirka 1 procent. Men om man lägger till andra avgifter kan den totala kostnaden bli mycket hög. I november 2022 fanns flera exempel hos Moneyfromsweden.se där kostnaden för att skicka 1 000 svenska kronor var 400 svenska kronor.

Valutaväxlingskostnaderna för banköverföringar omfattas också av vissa transparenskrav. Transparensen regleras genom samma EU-förordning som gäller för kortbetalningar. Innan en överföring genomförs ska till exempel bankerna informera betalaren om vilket beräknat belopp som kommer att dras från deras konto, inklusive valutaväxlingskostnader. Dessa krav gäller även för banköverföringar utanför EU.

Ruta 2 – Regelverk för avgifter på gränsöverskridande betalningar i Europa

Avgifterna för gränsöverskridande betalningar i Europa, inbegripet banköverföringar, regleras i en EU-förordning från 2009.* En tidigare version av förordningen infördes 2001. Detta var strax efter eurons införande och betalningsmarknaden i euro var fortfarande mycket fragmenterad, med stora kostnadsskillnader mellan inhemska och gränsöverskridande betalningar. Enligt förordningen fick banker inte ta ut en högre avgift för en gränsöverskridande betalning i euro än vad de skulle ha gjort för motsvarande inhemska betalning i euro. Den europeiska banksektorn reagerade genom skapa en vision om ett gemensamt eurobetalningsområde (SEPA), med en gemensam infrastruktur som skulle kunna reducera bankernas kostnader vid gränsöverskridande betalningar i euro.

I förordningen från 2001 fanns en klausul om att länder utanför euroområdet kunde välja att delta med sin nationella valuta. Den svenska regeringen beslutade omgående att denna klausul skulle utnyttjas för den svenska kronan. Detta innebar att bankerna i Sverige inte tilläts ta ut en högre avgift för en gränsöverskridande betalning i svenska kronor än de skulle göra för liknande inhemska betalningar i svenska kronor. Eftersom det normalt är ganska låga avgifter – om ens några avgifter alls – för inhemska betalningar, inklusive banköverföringar, innebar detta beslut att bankernas priser hölls tillbaka. Men eftersom volymen gränsöverskridande banköverföringar är begränsad fick detta i praktiken mindre effekter. Senare beslutade även den rumänska regeringen att delta med den nationella valutans lei.

Den uppdatering av förordningen som gjordes 2009 var mer av teknisk natur, men 2019 skärptes kraven på bankerna. Detta gjordes sedan man hade observerat att avgifterna på gränsöverskridande betalningar i euro från länder utanför euroområdet fortfarande låg högt, trots att bankerna har tillgång till en effektiv betalningsinfrastruktur i euro. Via ett tillägg till förordningen förbjöds banker i länder utanför euroområdet, däribland Sverige, att ta ut en högre avgift för en gränsöverskridande betalning i euro än de skulle göra för motsvarande inhemska betalning i sin nationella valuta.** I praktiken innebar detta att banker i länder utanför euroområdet tvingades sänka sina avgifter för gränsöverskridande banköverföringar rejält. Ofta blev dessa överföringar helt avgiftsfria.

I 2019 års tillägg till förordningen fanns även bestämmelser som syftade till att ge ökad transparens om valutaväxlingskostnader, se huvudtexten.

Anm. * Förordning (EG) nr 924/2009 om gränsöverskridande betalningar i gemenskapen och om upphävande av förordning (EG) nr 2560/2001. ** Förordning (EU) 2019/518 om ändring av förordning (EG) nr 924/2009 vad gäller vissa avgifter för gränsöverskridande betalningar i unionen och valutaväxlingsavgifter.

2.3 Överföringar via andra betaltjänstleverantörer

Ett tredje alternativ för gränsöverskridande betalningar är *penningöverförare* som specialiserar sig på att skicka och ta emot pengar över nationsgränserna.

Penningöverförare har traditionellt sett erbjudit sina tjänster i fysiska butiker, inbegripet ombud, ofta i form av mindre butiker. Där kan man – nu som då – överföra pengar till mottagare i andra länder genom att lämna över kontanter eller ta ut pengar från ett bankkonto. Därefter överförs pengarna till ett bankkonto utomlands eller görs tillgängliga för mottagaren, ofta i kontanter, mot identifiering eller en kod.

Den här typen av penningöverförartjänst är ett alternativ för människor utan bankkonto att skicka och ta emot pengar över gränserna. Tjänsten har i årtal spelat en viktig roll i det globala finansiella systemet, genom att säkerställa att pengar intjänade av migrantarbetare, som ofta kommer från världens fattigare regioner, kunde slussas tillbaka till deras hemländer. Exempel på penningöverförare som tillhandahåller denna tjänst är Western Union och Moneygram.

Under senare år har det kommit en ny typ av penningöverförare som enbart arbetar digitalt. De har inga kontor eller ombud, utan kunderna kan initiera överföringar via en webbsida eller mobilapp. Genom att inte ha några fysiska kontor kan de digitala penningöverförarna hålla nere kostnaderna. Internationella aktörer som tillhandahåller denna tjänst är bland annat Paysend, Remitly, Revolut, Wise och WorldRemit. Några svenska exempel är Transfer Galaxy och XBath.

Dessa nya penningöverförare erbjuder billigare gränsöverskridande betalningar än mer traditionella tjänster. De genomsnittliga prisangivelserna har därför sjunkit de senaste åren (Engström och Reslow, 2022). Genomsnittskostnaden för att skicka 1 000 svenska kronor från Sverige till Latinamerika har till exempel minskat från 80 svenska kronor 2016 till 20 svenska kronor 2022. Vi har dock begränsad information om i vilken utsträckning dessa tjänster faktiskt används, och här behövs mer och bättre data (Engström och Reslow, 2022).

Betalningar via penningöverförare regleras genom samma EU-lagstiftning som banköverföringar. Men medan banköverföringar regleras genom allmänna villkor för kontoinnehavare är penningöverförarnas överföringar ”enskilda transaktioner” i juridisk mening. Penningöverförare är därför skyldiga att ge betalaren viss information (exekveringstid, avgifter, tillämpad referensvalutakurs osv.) både före och efter varje betalning.

2.4 Andra gränsöverskridande betalningar

Gränsöverskridande betalningar kan även genomföras utan att betaltjänstleverantörer är direkt involverade. Ett exempel är betalningar med kontanter. Svenskar kan växla svenska kronor mot utländska sedlar och mynt och använda dem utomlands och vice versa. Även om ingen betaltjänstleverantör deltar i transaktionen spelar de fortfarande en roll. Innan en svensk kan betala med kontanter i Tyskland, behöver hen få tag på eurosedlar och euromynt och de kommer normalt från en

betaltjänstleverantör. Och en svensk handlare som tar emot sedlar och mynt sätter normalt in kontanterna på en bank.

Gränsöverskridande betalningar kan även göras i kryptotillgångar. Sådana tillgångar förekommer i olika former. En typ av kryptotillgångar är "fritt flytande" som Bitcoin, som fluktuerar avsevärt mycket i förhållande till svenska kronor och andra valutor. En annan typ är så kallade stablecoins, vars värde är knutet till andra tillgångar. Hittills har kryptotillgångar spelat en begränsad roll i fråga om betalningar. Vissa ser dock stablecoins som en möjlig framtidslösning för gränsöverskridande betalningar (se till exempel FSB, 2022a).

Gränsöverskridande betalningar kan slutligen ske genom informella värdeöverföringssystem, så kallade IVTS. Sådana system kallas till exempel *Hawala* (Mellanöstern), *fei ch'ien* eller flygande pengar (Kina) och *phoe kuan* (Thailand). IVTS bygger på förtroende och arbetar med nätverk av ombud. Ofta har dessa ombud en annan huvudverksamhet än att skicka pengar och balanserar sina positioner genom underfakturering av exporterade eller importerade varor. Vi har ingen information om hur stor volym som överförs via IVTS.

3 Den gränsöverskridande betalningsprocessen mer i detalj

I det här avsnittet går vi igenom den gränsöverskridande betalningsprocessen mer i detalj genom att titta närmare på vad som händer hos och mellan betalarens och betalningsmottagarens betaltjänstleverantörer under en gränsöverskridande betalning. En stor del av orsakerna till gränsöverskridande betalningarnas höga kostnader, tidsåtgång och bristande transparens kan kopplas hit.

Gränsöverskridande betalningar kräver utbyte av både information och likviditet. Utbyte av likviditet brukas ofta benämnas *avveckling*. Nedan skiljer vi mellan fyra typer av processer för utväxling av information och likviditet vid gränsöverskridande betalningar: i) "on-us"-transaktioner, ii) överföringar via korrespondentbanker, iii) överföringar i gränsöverskridande betalningssystem och iv) överföringar via ett system med gemensam plattform.

3.1 "On-us"-transaktion

En *on-us*-transaktion kan användas när både betalare och betalningsmottagare är kunder i samma bank/bankkoncern eller samma penningöverförare. I så fall blir betalningen bara en bokföringsfråga inom ett och samma finansinstitut eftersom det enda som behöver göras är att debitera betalaren och kreditera betalningsmottagaren. Om betalningen görs från en valuta till en annan inbegriper överföringen en växlingskurs. För att genomföra den här överföringen krävs varken infrastruktur eller parter utanför banken, och betalningen kan genomföras snabbt. Det händer dock att överföringen blir fördröjd. Enligt bankerna beror det på valutamarknadens öppettider.

3.2 Korrespondentbanker

I de flesta gränsöverskridande banköverföringar är betalaren och betalningsmottagaren kunder i olika banker. I så fall behandlas betalningen normalt via så kallade korrespondentbanker. En *korrespondentbank* är en bank som erbjuder andra banker inlåningskonton och behandlar betalningar för deras räkning.

Här följer ett exempel på hur det kan se ut när en gränsöverskridande banköverföring går via en korrespondentbank. En kund vid en svensk bank initierar en överföring i amerikanska dollar till en mottagare i USA. Den svenska banken skickar ett meddelande via SWIFT till sin korrespondentbank i USA.²³ Meddelandet innehåller information om överfört belopp och mottagaren, inklusive relevanta bankavgifter. Korrespondentbanken debiterar den svenska bankens dollarkonto och vidarebefordrar betalningen till mottagarens bank via de amerikanska betalningssystemen. Mottagarens bank slutför transaktionen genom att kreditera betalningen till mottagaren.

Gränsöverskridande överföringar omfattar ofta fler korrespondentbanker än i exemplet ovan. Det gäller till exempel överföringar som görs till mottagare i länder där den svenska banken inte har inlåning hos någon korrespondentbank. I så fall behöver ytterligare banker eller mellanhänder involveras och transaktionskedjan blir längre. Detta leder till att överföringen blir dyrare och tar längre tid. Ofta kan det också innebära ökad osäkerhet om de allmänna betalningsvillkoren.

Under senare år har antalet korrespondentbanker minskat.²⁴ Ett skäl till detta är att det ställs striktare krav på sådana banker till följd av regelverket mot penningtvätt och terrorismfinansiering. Detta har lett till att många korrespondentbanker har lämnat länder där de ser en risk för sådan kriminell verksamhet, så kallad *de-risking*. Penningöverförare som behöver korrespondentbanker för att flytta likviditet mellan länder uppger också att de inte längre är välkomna som kunder hos dessa banker.

Större svenska banker använder sig av flera korrespondentbanker. Mindre banker kan använda sig av ett begränsat antal korrespondentbanker eller andra svenska banker för sina gränsöverskridande betalningar. Detta kan leda till ytterligare kostnader och göra att processen tar längre tid.

3.3 Gränsöverskridande betalningssystem

Gränsöverskridande betalningar kan även behandlas i så kallade gränsöverskridande betalningssystem, även kallade multilaterala plattformar. En del av dessa hanterar bara en valuta, såsom ECB:s system för betalningar i euro.²⁵ Men systemen är

²³ SWIFT, Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication, är det främsta globala nätverket för finansiella meddelanden. Ett SWIFT-meddelande kan innehålla betalningsinstruktioner samt annan information som är relevant för transaktionen.

²⁴ Se [New correspondent banking data - the decline continues](#) och [CPMI quantitative review of correspondent banking data](#)

²⁵ ECB:s betalningssystem är TARGET2 för stora betalningar och TIPS för omedelbara betalningar. Andra system för eurobetalningar drivs till exempel av EBA Clearing, ett clearinghus som ägs av större banker i Europa. EBA Clearing äger och driver ett antal betalningssystem, inklusive EURO1 för stora betalningar (ett

fortfarande multilaterala eftersom de omfattar olika länder. Andra system hanterar flera olika valutor, till exempel kortnätverk och det nordiska P27-systemet som är under utveckling, se avsnitt 4.3.2.

Större svenska banker har verksamhet i euroområdet och kan delta i ECB:s betalningssystem, där de kan initiera betalningar. Den valutaöverskridande delen i en betalning från ett svenskt konto sker då inom ett och samma instituts balansräkning, men når mottagaren i en annan europeisk bank via ECB:s system och/eller andra europeiska betalningssystem.

I samtliga gränsöverskridande betalningssystem, eller multilaterala plattformar, behöver likviditet flyttas från betalarens till betalningsmottagarens bank. Ibland involverar detta korrespondentbanker.

3.4 Gemensam plattform

Gränsöverskridande betalningar kan slutligen också behandlas via en enda tjänsteleverantör som är verksam högst upp i bankinfrastrukturen. Man talar ibland om processering via gemensam plattform.

Vid processering via gemensam plattform innehar tjänsteleverantören kundmedel enbart (om ens alls) när betalningen genomförs. Normalt gäller dessutom avtalet med betalaren endast en transaktion. Ofta finns det inte heller någon relation mellan tjänsteleverantören och betalningsmottagaren, som kanske inte ens känner till att tjänsteleverantören är involverad.

Processering via gemensam plattform omfattar normalt två steg. Först får tjänsteleverantören pengar från betalaren, till exempel som en kortbetalning eller en banköverföring. Pengarna, som är i svenska kronor, sätts in på ett konto som tjänsteleverantören har i en svensk bank. Därefter betalar tjänsteleverantören ut pengarna i utländsk valuta till mottagaren utomlands. Detta görs från ett bankkonto som tjänsteleverantören har i mottagarlandet direkt till betalningsmottagaren eller betalningsmottagarens bankkonto.²⁶

4 Initiativ för att förbättra gränsöverskridande betalningar

Vissa gränsöverskridande betalningar har visserligen gått ner i pris under senare år, men överlag kvarstår ändå grundproblemen med dessa betalningar. I de flesta jurisdiktioner är gränsöverskridande betalningar fortfarande betydligt dyrare, tar längre tid och är mindre transparenta än inhemska betalningar. Dessa problem kan vara större i fattigare länder med ett underutvecklat betalningssystem, men gäller även för många invånare i Sverige, se Engström och Reslow (2022).

alternativ till Target2), STEP2 (det huvudsakliga batchbetalningssystemet i euro) och RT1, som clearar majoriteten av omedelbara betalningar i euro.

²⁶ Både "on-us"-överföringar och behandling via gemensam plattform samt vissa multilaterala plattformar utgör eller omfattar det som BIS (2018) har kallat lösningar med "slutet kretslopp". Det är lösningar där penningöverföringarna mellan olika länder och valutaväxlingen sker inom ett enda institut.

Glädjande nog uppmärksammas gränsöverskridande betalningar nu mer än tidigare. Från att "ha varit en bortglömd vrå i det globala finansiella rörsystemet" (Cunliffe, 2020) har dessa betalningar flyttat upp på den internationella politiska agendan. I dag pågår många offentliga och privata initiativ inom området gränsöverskridande betalningar. En viktig katalysator här har varit G20:s arbete för att förbättra gränsöverskridande betalningar.

4.1 G20:s arbetsprogram

År 2020 vidtog G20-ledarna ett "arbetsprogram" för att förbättra gränsöverskridande betalningar. Detta skedde efter att centralbanker och internationella organisationer hade gjort ett omfattande arbete med att beskriva problemen med gränsöverskridande betalningar och identifiera deras grundorsaker, eller "friktioner" (FSB, 2020a). På basis av detta definierades 19 arbetsgrupper som skulle se närmare på hur man kunde åtgärda friktionerna (CPMI/BIS, 2020). Slutligen utarbetades och presenterades en omfattande åtgärdsplan (FSB, 2020b).

I ruta 3 finns en mer ingående beskrivning av de identifierade friktionerna med gränsöverskridande betalningar och G20:s arbetsprogram. Överlag inriktades de flesta arbetsgrupper på att förbättra befintlig betalningsinfrastruktur samt på regler som påverkar gränsöverskridande betalningar. Tre arbetsgrupper var dessutom mer framåtblickande och undersökte vilken roll som multilaterala plattformar, stablecoins och digitala centralbanksvalutor skulle kunna ha för att förbättra gränsöverskridande betalningar.²⁷

En arbetsgrupp, den första av de 19, skulle utarbeta en gemensam vision för gränsöverskridande betalningar och globala mål. I oktober 2021 godkände G20-ledarna ett antal mål, se tabell 2. De har definierats specifikt för stora betalningar (dvs. betalningar mellan finansiella institut), massbetalningar och remitteringar samt för de fyra problemområdena, dvs. kostnader, hastighet, transparens och tillgänglighet.

²⁷ Arbetet med nya betalningsinfrastrukturer och betalningsarrangemang leddes av Sveriges riksbank.

Tabell 2. Mål för G20:s arbetsprogram för att förbättra gränsöverskridande betalningar*

		Betalningstyp		
		Stora betalningar	Massbetalningar	Remitteringar
Målområde	Kostnad	Inget mål	Senast 2027 får den globala genomsnittskostnaden för en betalning inte överstiga 1 procent och det får inte finnas några korridorer där kostnaden överstiger 3 procent.	Senast 2030 får den globala genomsnittskostnaden för att skicka en remittering på 200 dollar inte överstiga 3 procent och det får inte finnas några korridorer där kostnaderna överstiger 5 procent.
	Hastighet	Senast 2027 ska tre fjärdedelar av betalningarna vara tillgängliga för betalningsmottagaren inom en timme och en fjärdedel av betalningarna inom en dag.		
	Tillgänglighet	Senast 2027 ska alla (90 procent av alla personer vad gäller remitteringar) ha tillgång till minst en betalningstjänst.		
	Transparens	Senast 2027 ska alla betaltjänstleverantörer ange åtminstone den totala transaktionskostnaden.		

Anm. * Detta är en förenklad översikt. För mer ingående information, se FSB (2021b).

Källa: FSB (2021b).

Jämfört med hur läget ser ut för gränsöverskridande betalningar i dag är det ambitiösa mål. Ett exempel är målet om slutanvändarnas totala kostnader för massbetalningar: Senast 2027 ska dessa kostnader inte överstiga 1 procent i genomsnitt och 3 procent för en viss landskorridor. Som vi förklarar i avsnitt 2 ligger kortinnehavarnas och handlarnas samlade kostnader för en gränsöverskridande kortbetalning, inklusive valutaväxlingskostnader, normalt över dessa nivåer.

Även målet för remitteringskostnaderna ligger betydligt lägre än den nuvarande kostnadsnivån. Detta mål reflekterar FN:s mål för hållbar utveckling vad gäller remitteringskostnaden. Enligt detta mål ska de globala genomsnittskostnaderna för att skicka motsvarande 200 amerikanska dollar senast 2030 vara högst 3 procent och inga landskorridorer får ha kostnader som överstiger 5 procent. I dag är de globala genomsnittskostnaderna för sådana remitteringar 6,4 procent, och i många korridorer är kostnaderna betydligt högre (World Bank, 2022).

Financial Stability Board arbetar nu med ett förslag för att övervaka uppfyllandet av de globala målen (FSB, 2022b). För Sveriges del kommer det att behövas mer arbete och mer data än vad som nu finns tillgängligt för att regelbundet bedöma dessa mål. När det gäller remitteringar kan Sverige dock vara nära att uppnå målen i fråga om kostnader och hastighet, se Engström och Reslow (2022). Sverige, liksom andra europeiska länder, bör dessutom ha goda förutsättningar att uppfylla målen om transparens och tillgänglighet.

Ruta 3 – Friktioner i gränsöverskridande betalningar och G20:s arbetsprogram

Under 2020 analyserade en grupp centralbanker och internationella organisationer problemen med gränsöverskridande betalningar (FSB, 2020a). De identifierade sju olika friktioner vid gränsöverskridande betalningar:

- **Fragmenterade och trunkerade dataformat:** Dataformaten för betalningar varierar mellan olika länder och infrastrukturer. Detta försvårar behandling och avstämning och det leder till fördröjningar och högre kostnader.
- **Komplex behandling av regelefterlevnads-kontroller:** Länderna har implementerat regler för att bekämpa penningtvätt och terrorismfinansiering på olika sätt. Detta förhindrar automatisering och fördröjer betalningar.
- **Begränsade öppettider:** I de flesta länder håller betalningssystemen bara öppet under normal kontorstid. Detta leder till att behandlingen fördröjs, särskilt i korridorer med stora tidsskillnader.
- **Äldre teknikplattformar:** En stor del av tekniken som stöder gränsöverskridande betalningar gammal och har ett nationellt fokus. Detta begränsar en automatisering och sammankoppling av betalningssystem.
- **Höga finansieringskostnader:** För att möjliggöra snabb avveckling måste bankerna tillhandahålla utländsk valuta eller ha effektiv tillgång till valutamarknader. Båda alternativen är kostsamma, särskilt för valutor som inte är likvida.
- **Långa transaktionskedjor:** Det behövs normalt kedjor av länkade korrespondentbanker för att överföra betalningar mellan olika valutor. En längre transaktionskedja ger ökade kostnader och förseningar.
- **Svag konkurrens:** De friktioner som nämnts ovan skapar även inträdeshinder för intermediärer. Detta begränsar konkurrensen mellan aktörer som tillhandahåller gränsöverskridande betalningar.

För att åtgärda dessa friktioner organiserades det fortsatta arbetet i 19 arbetsgrupper, som strukturerades kring olika fokusområden (CPMI/BIS, 2020). Ett viktigt fokusområde var regelverk, tillsyn och övervakning, och här krävs det ytterligare samordning. Ett annat fokusområde var den nuvarande betalningsinfrastrukturen, inklusive öppettider, tillgänglighet och likviditetsarrangemang. Ett separat fokusområde var också nya betalningsinfrastrukturer och betalningsarrangemang samt vilken roll de kan spela för att förbättra gränsöverskridande betalningar. Tre särskilda ”innovationer” valdes ut för en mer djupgående analys i separata arbetsgrupper: multilaterala plattformar, stablecoins och digitala centralbanksvalutor. För detta ändamål upprättades en ny arbetsgrupp, Future of Payments.

För varje modul utvecklades och presenterades slutligen ett flerårigt arbetsprogram för att förbättra gränsöverskridande betalningar (FSB, 2020b). Det efterföljande arbetet, som omfattar enheter både inom den offentliga och privata sektorn, har lett till en rad olika analyser och rekommendationer som kan förväntas bli vägledande för det internationella arbetet om gränsöverskridande betalningar under de kommande åren. En översikt över G20:s arbetsprogram och de rapporter som har publicerats under medverkan av det internationella samfundet av centralbanker finns på webbplatsen för Bank for International Settlements (BIS).

4.2 Centralbanksinitiativ

Centralbanker har en viktig roll att spela för att förbättra gränsöverskridande betalningar. Flera av de friktioner som har beskrivits i ruta 3 kan reduceras med lämpliga åtgärder från centralbankernas sida. Det kan till exempel handla om att betalningssystemen blir tillgängliga för fler och får längre öppettider, att de kopplas samman och att man upprättar effektiva likviditetsarrangemang.

Centralbankssfären deltar i många initiativ som kan påverka svenskarnas gränsöverskridande betalningar.

4.2.1 Valutaövergripande avvecklingstjänster

Ett exempel är ett initiativ där ECB och Riksbanken utreder en tjänst för att avveckla omedelbara betalningar mellan olika valutor. I maj 2022 lanserade Riksbanken en ny tjänst, RIX-INST, för avveckling av omedelbara betalningar i svenska kronor.²⁸ ECB lanserade sitt realtidsavvecklingssystem TIPS (Target Instant Payment System) i november 2018. De båda systemen använder samma hård- och mjukvara ("TIPS-plattformen"). Detta skulle kunna underlätta en effektiv betaltjänst för direktbetalningar mellan de olika valutorna. Med en sådan tjänst skulle det bli lättare för banker att erbjuda betalningar i realtid (som en betalning med Swish, den svenska lösningen för mobilbetalningar) mellan konton i euro och svenska kronor. Centralbankerna i Danmark och Norge har också uttryckt intresse för detta, vilket i förlängningen skulle kunna skapa förutsättningar för omedelbar avveckling även mellan de nordiska valutorna.²⁹

4.2.2 Sammankoppling av systemen för omedelbara betalningar

Nexus-initiativet, som samordnas av BIS Innovation Hub i Singapore, är en modell för att ansluta inhemska betalningssystem för omedelbara betalningar till en plattform för gränsöverskridande betalningar. Grundtanken med Nexus är att göra det möjligt med omedelbara betalningar till flera länder genom att tillhandahålla ett standardiserat sätt för nationella realtids system att tala med varandra. En viktig skillnad jämfört med den TIPS-baserade tjänsten som beskrivits ovan är att Nexus kommer att behöva kompletteras med likviditetsarrangemang för att kunna avveckla betalningar.

Under 2021 publicerade BIS Innovation Hub Singapore en plan där Nexus beskrevs mer i detalj.³⁰ Detta markerade också starten på testfasen där systemen för omedelbara betalningar i Singapore, Malaysia och euroområdet (TIPS) kopplades samman och simulerade betalningar. Erfarenheter från detta kommer att användas för att ytterligare förbättra Nexus utformning. Nexus anses generellt vara ett av de mest lovande initiativen för att förbättra gränsöverskridande betalningar. Nordiska

²⁸ Tjänsten finns redan, men svenska banker har ännu inte flyttat över betalningar till systemet.

²⁹ Danmarks centralbank kommer att använda TIPS-plattformen och Norges centralbank överväger om den ska använda TIPS-plattformen.

³⁰ BIS Innovation Hub and the Monetary Authority of Singapore, *Nexus: a blueprint for instant cross-border payments*, juli 2021. Se [Nexus Overview](#).

banker bör noggrant följa arbetet med Nexus, som utgör en möjlig lösning för att koppla samman betalsystem i olika länder.

4.2.3 Sammankoppling av digitala centralbanksvalutor

Vissa centralbanker deltar i arbetet med att undersöka hur så kallade digitala centralbanksvalutor (central bank digital currency, CBDC) kan bidra till att förbättra gränsöverskridande betalningar. Tidigare i år publicerade BIS/CPMI, IMF och Världsbanken en rapport om hur system för digitala centralbanksvalutor kan underlätta gränsöverskridande betalningar. Denna rapport utgjorde en del av G20:s arbetsprogram som beskrivits ovan (BIS m.fl., 2022). I rapporten beskrivs också pågående gränsöverskridande projekt för digitala centralbanksvalutor.

Ett aktuellt projekt för gränsöverskridande centralbanksvalutor är Icebreaker-projektet – ett samarbete mellan Sveriges riksbank, centralbankerna i Israel och Norge samt BIS Innovation Hub Nordic Centre.³¹ I det här projektet kommer man att utveckla en ”hubb”. Till denna ”hubb” kan de deltagande centralbankerna ansluta de inhemska system för digitala centralbanksvalutor som de håller på att testa. Syftet är att testa vissa nyckelfunktioner och se om det är tekniskt genomförbart att koppla samman olika inhemska system för digitala centralbanksvalutor. Det kan skapa förutsättningar för omedelbara massbetalningar i digitala centralbanksvalutor över nationsgränserna, till betydligt lägre kostnad än med befintliga system. Projektet kommer att pågå till slutet av året och slutrapporten är beräknad till första kvartalet 2023.

4.3 Initiativ inom den privata sektorn

Den privata sektorn har också inlett flera initiativ för att förbättra gränsöverskridande betalningar. Vissa tillkännagavs långt före G20:s arbetsprogram och några är redan i drift. Eftersom G20:s arbetsprogram gav en tydlig signal om ett starkt politiskt fokus på gränsöverskridande betalningar, kan detta också ha uppmuntrat marknadsaktörerna att börja utveckla nya tjänster. Här nedan beskriver vi några initiativ inom den privata sektorn som kan påverka svenskars gränsöverskridande betalningar.

4.3.1 Gemensamma eurobetalningsområdet (SEPA)

Ett av de viktigaste initiativen för att förbättra gränsöverskridande betalningar under senare år är upprättandet av det gemensamma eurobetalningsområdet (SEPA). SEPA står för visionen om ett gemensamt eurobetalningsområde och omfattar hela EES, dvs. EU-länderna samt Island, Liechtenstein, Norge, Schweiz och Storbritannien. Grundprincipen är att det inom SEPA inte ska finnas några gränser när man gör en eurobetalning – det ska inte vara krångligare eller dyrare att göra en betalning från Berlin till Paris än från Berlin till Hamburg.

³¹ Se [Project Icebreaker: Central banks of Israel, Norway and Sweden team up with the BIS to explore retail CBDC for international payments](#).

SEPA består i grunden av ett antal regelböcker som beskriver hur det ska gå till när betalningar mellan banker behandlas. Regelböckerna ägs och underhålls av European Payments Council (EPC), en organisation som främst består av banker och banksammanslutningar i Europa. EPC upprättades 2002, efter godkännandet av den EU-förordning som beskrivs i ruta 2. Denna förordning kompletterades senare av ytterligare lagstiftning, som ledde till att det blev obligatoriskt att använda de gemensamma regelböckerna för eurobetalningar inom EU.³²

Svenska banker är medlemmar i EPC och erbjuder sina kunder gränsöverskridande betalningar i euro på basis av SEPA:s regelböcker. Om ett nyligen framlagt förslag från Europeiska kommissionen godkänns, kommer bankerna i Sverige också att vara skyldiga att erbjuda omedelbara betalningar i euro i enlighet med SEPA-standarderna.³³

4.3.2 P27

P27 är ett initiativ för att upprätta en gemensam region i Norden för inhemska och gränsöverskridande betalningar. Till skillnad från SEPA kommer P27 att omfatta flera olika valutor, till att börja med euro, danska kronor och svenska kronor. Namnet P27 härrör från initiativets mål att förbättra betalningarna för de 27 miljoner invånarna i de nordiska länderna, Norge inkluderat, som ursprungligen ingick i projektet.

Bankerna bakom initiativet har bildat ett bolag, P27 Nordic Payments, som i Sverige kommer att ersätta Bankgirot som tillhandahållare av clearingtjänster. Betalningsmeddelandena inom regionen ska följa standarder fastställda av Nordic Payments Council, en EPC-liknande organisation bestående av banker och bankorganisationer. Standarderna kommer att vara i linje med dem som används i SEPA.

P27 har potential att förbättra de gränsöverskridande betalningarna i Norden, särskilt om den nya clearingtjänsten underlättar direktbetalningar mellan konton i olika valutor, till exempel danska kronor och svenska kronor. Detta kan också vara fallet om P27 kompletteras med gemensamma betalningslösningar, till exempel en nordisk tjänst för fakturabetalningar.

4.3.3 SWIFT gpi

Under 2017 lanserade SWIFT sin tjänst för global betalningsinnovation med namnet SWIFT gpi. Detta är ett antal affärsregler och digitala verktyg för att åstadkomma snabbare och mer transparenta gränsöverskridande betalningar via korrespondentbanker. Banker som är medlemmar i SWIFT och ansluter sig till SWIFT gpi åtar sig att tillhandahålla överförda pengar samma dag, transparenta avgifter, spårning av betalningar hela vägen från sändare till mottagare och oförändrad informationsöverföring. I dag går över 75 procent av alla

³² Förordning (EU) 260/2012 om antagande av tekniska och affärsmässiga krav för betalningar och autogireringar i euro och om ändring av förordning (EG) nr 924/2009.

³³ Se Europeiska kommissionen, förslag till förordning om ändring av förordning (EU) 260/2012 och (EU) 2021/1230 vad gäller direktgireringar i euro, 26 oktober 2022.

gränsöverskridande SWIFT-betalningar via SWIFT gpi och över 1 000 banker, även svenska, har anslutit sig till tjänsten.³⁴

Behandlingstiden för betalningar som skickas via SWIFT gpi är normalt kort, men varierar rejält. Den genomsnittliga behandlingstiden för betalningar är 8,5 timmar, medan medianen är 1,5 timme (CPMI/BIS, 2022). Behandlingstiderna är ofta längre i låginkomstländer och i lägre medelinkomstländer. Det kan ofta bero på restriktioner för kapitalrörelser och komplexa regelefterlevnadskontroller, svag konkurrens, begränsade drifttider för betalningssystem och klumpvis- ("batch-") bearbetning i de mottagande bankerna.

Under 2021 införde SWIFT även SWIFT Go, en tjänst som är avsedd för småföretags och konsumenters gränsöverskridande betalningar. Baserat på strikta servicenivåavtal mellan de deltagande bankerna och förvaliderade data utlovas här en tjänst där betalningarna behandlas inom några sekunder, till låga och förutsägbara kostnader. I skrivande stund har över 200 banker, även några större banker i Sverige, anslutit sig till tjänsten. Under senare tid har även de internationella kortsystemen Visa och Mastercard lanserat gränsöverskridande betalningstjänster, dvs. Visa Direct och Mastercard Cross-Border Payment Services.

4.3.4 ISO 20022

Parter som deltar i en icke-kontant betalning behöver utbyta information om bland annat belopp, kontonummer och datum. För att det här utbytet ska fungera behöver parterna ett gemensamt språk. Om betalningsprocessen helt och hållet bygger på datorer, måste dessutom meddelandena med denna information vara strukturerade så att datorerna kan läsa och behandla meddelandet korrekt. Det är därför fördelaktigt att ha en gemensam standard för betalningsmeddelanden som ger tydliga definitioner av den information och de dataformat (fältlängd, koder, teckenuppsättningar) som kan utbytas mellan parter.

Internationella standardiseringsorganisationen (ISO) har utvecklat ett globalt och öppet standard för betalningsmeddelanden, ISO 20022. Tidigare använde banker och finansinstitut olika standarder, men de har nu gått vidare och inför standarder som bygger på ISO 20022.

I mars 2023 kommer Eurosystemet och ECB att gå över till standarder som bygger på ISO 20022. Övergången väntas pågå världen över fram till 2025, som är SWIFT:s slutår för det gamla formatet och den gamla standarden. Riksbanken och den svenska marknaden planerar att ställa om till meddelandestandarder som bygger på ISO 20022 under en övergångsperiod fram till och med 2025.

ISO 20022 kommer att bidra till att göra det möjligt att på ett smidigare sätt betala större belopp över nationsgränserna. Med de nya standarderna som bygger på ISO 20022 behövs det mindre manuell hantering i betalningsflödet mellan bankerna. Det kan bland annat innebära lägre kostnader för att uppfylla lagstadgade krav om åtgärder mot penningtvätt och terrorismfinansiering och en automatiserad

³⁴ Se [The digital transformation of cross-border payments](#).

betalningsprocess. Processen kan mycket väl medföra fördelar i form av lägre kostnader, högre hastighet och ökad transparens för betalningar i och utanför Sverige.

5 Slutsatser

Vissa gränsöverskridande betalningar har visserligen gått ner i pris under senare år, men överlag kvarstår ändå grundproblemen med dessa betalningar. I de flesta länder och regioner är gränsöverskridande betalningar fortfarande betydligt dyrare, tar längre tid och är mindre transparenta än inhemska betalningar. Dessa problem kan vara allvarligare i låginkomstländer med underutvecklade betalningssystem, men är ändå relevanta för många invånare i Sverige.

Glädjande nog kommer de gränsöverskridande betalningar sannolikt att förbättras. Gränsöverskridande betalningar är nu i fokus för både den offentliga och den privata sektorn. Den offentliga sektorn undersöker hur den kan bidra, till exempel genom att tillhandahålla nya avvecklingstjänster och regelverk. Inom den privata sektorn ser entreprenörer nya affärsmöjligheter. Även standardiseringsorgan och reglerande myndigheter är aktiva. En viktig katalysator för många av dessa initiativ har varit G20:s ambitiösa arbetsprogram för att förbättra gränsöverskridande betalningar.

Men för att förbättringarna ska fortsätta behövs ytterligare arbete och uppmärksamhet från både den offentliga och den privata sektorn. Insatserna är höga: handeln är viktig för ekonomiernas tillväxt och välbefinnande och underlättas av effektiva gränsöverskridande betalningar. Utöver detta finns det en social dimension, eftersom de pengar som skickas från familjemedlemmar utomlands ofta utgör en stor del av familjeinkomsten i mottagarländerna.

Referenser

BIS (2018), *Cross-border retail payments*, [Länk](#)

BIS m.fl. (2022), *Options for access to and interoperability of CBDCs for cross-border payments*, Report to the G20, [Länk](#)

Cunliffe, Jon (2020), "Cross-border payment systems have been neglected for too long", *Financial Times*, 13 juli 2020.

CPMI/BIS (2020), *Enhancing cross-border payments: building blocks of a global roadmap*, stage 2 report to the G20. Technical background report, [Länk](#)

CPMI/BIS (2022), *SWIFT gpi data indicate drivers of fast cross-border payments*, [Länk](#)

Engström, Nina och André Reslow (2022), "Remitteringar – de förbisedda betalningarna", *Penning- och valutapolitik*, nr 2, s. 47–64, Sveriges riksbank.

FSB (2020a), *Enhancing Cross-border Payments Stage 1 report to the G20: Technical background report*, Financial Stability Board, [Länk](#)

FSB (2020b), *Enhancing Cross-border Payments Stage 3 roadmap*, Financial Stability Board, [Länk](#)

FSB (2021b), *Targets for Addressing the Four Challenges of Cross-Border Payments*, Financial stability board, [Länk](#)

FSB (2022a), *G20 Roadmap for Enhancing Cross-border Payments*, consolidated progress report for 2022, Financial Stability Board, [Länk](#)

FSB (2022b), *Developing the Implementation Approach for the Cross-Border Payments Targets*, Final Report, Financial Stability Board, [Länk](#)

World Bank (2022), "A war in a pandemic. Implications of the Ukraine crisis and COVID-19 on global governance of migration and remittance flows", *Migration and Development Brief 36*, [Länk](#)